

A86/35

16 september 1986

CC-SECRETARIS DOBRYNIN PLEIT VOOR "NIEUWE TAKTIEKEN"

Op 13 augustus j.l. maakte het Sovjetpersbureau Tass de benoeming bekend van Igor ROGACHEV tot plv. minister van Buitenlandse Zaken. Deze was voordien hoofd van de tot voor kort bestaande Eerste Afdeling Verre Oosten (China Mongolië, Korea)* van dit departement. De leiding van het ministerie bestaat daarmee - afgezien van minister SHEVARDNADZE - uit twee eerste vice-ministers en tien gewone plaatsvervangers. De twee eerstgenoemden en zes van de vice-ministers zijn eerst na het eind februari en begin maart gehouden 27e CPSU-congres in hun functie benoemd.

Wat opvalt is dat er zich onder de nieuwkomers vier personen bevinden (o.w. een eerste vice-minister) die in de Verenigde Staten tijdens het ambassadeursschap van Anaroliy DOBRYNIN diplomatieke functies hebben bekleed. Dit gegeven wijst erop dat DOBRYNIN, die begin maart tot CC-secretaris werd gekozen en dinsdies ook leiding geeft aan het International Department (ID) van het CC-CPSU, nogal wat invloed heeft op de benoemingen binnen het BuZa-apparaat. Dit geeft weer steun aan de gedachte dat hij zich in korte tijd ontwikkeld heeft tot een sleutelfiguur binnen de Sovjetrussische buitenlandse politiek.

Het International Department is onder DOBRYNIN's leiding de laatste tijd sterk van karakter veranderd. Het beperkt zich niet zoals in voorgaande jaren vrijwel uitsluitend tot het onderhouden van contacten met buitenlandse communistische partijen en andersoortige groeperingen, maar houdt zich duidelijk ook bezig met beleidsvoorbereidende activiteiten op basis waarvan het Politburo olv. GORBACHEV zijn beslissingen kan nemen**. Centrale figuur bij deze beleidsvoorbereiding lijkt DOBRYNIN zelf, die zich - waarschijnlijk dankzij zijn lange buitenlands politieke ervaring en grote kennis van zaken - ontwikkeld heeft tot een van de belangrijkste adviseurs van de partijleider. Tegen deze achtergrond is het interessant kennis te nemen van DOBRYNIN's opvattingen terzake.

*Deze afdeling is bij de recente reorganisatie van juni j.l. opgegaan in de nieuw gecreëerde "Directie Socialistische Landen in Azië".

**Zie SBP-Focus A86/33

De basis daarvoor kan gevonden worden in een artikel dat hij in juni heeft gepubliceerd in het theoretisch tijdschrift *Kommunist* van het CC van de CPSU*. Hij stelt daarin dat de tijd is aangebroken voor "een nieuw politiek denken" en voor een gewijzigde benadering op buitenlands politiek terrein. Wat hij op de eerste plaats noodzakelijk vindt is een "veelzijdige" analyse, waarbij "... alle fundamentele terreinen van de wereldpolitiek: militair, politiek, economisch en humanitair" in aanmerking moeten worden genomen. Op zich is een dergelijke "totaal-benadering" op het terrein van de internationale relaties niet nieuw, want dat is altijd al een kenmerk geweest van het centralistische Sovjetbeleid.

Nieuw is echter wel het nadrukkelijk verband, dat DOBRYNIN legt met humanitaire aspecten. Als - zoals hij stelt - de behandeling van de mensenrechten (dwz. in de Sovjet Unie) aanleiding geeft tot "lasterlijke anti-sovjetcampagnes" en tot "speculatieve benaderingen" dan moet daarop maar niet alleen met een polemieek worden gereageerd. Noodzakelijk is dan ook een "constructieve" behandeling van het probleem zelf.

In het algemeen stelt hij dat de mensenrechten in samenhang moeten worden gezien "... met nationale tradities en met de concrete omstandigheden van elk land". Als DOBRYNIN daarmee bedoelt dat de Sovjet Unie in haar beoordeling van humanitaire aangelegenheden in het buitenland op genuanceerde wijze tewerk gaat, dan verwacht hij van het buitenland blijkbaar een zelfde benadering als het gaat om interne Sovjetaangelegenheden. Maar omgekeerd ligt misschien in deze uitspraak van DOBRYNIN ook wel besloten dat kritiek vanuit het buitenland op omstandigheden in de Sovjet Unie beoordeeld zal worden tegen de achtergrond van wat in dat buitenland als norm wordt gehanteerd. In ieder geval lijkt DOBRYNIN de mensenrechten in de Sovjet Unie niet op voorhand onbesproken te willen laten binnen het raam van de internationale relaties. Dat hoeft niet te duiden op liberalere opvattingen op dit punt binnen het Kremlin, maar kan ook te maken hebben met een verandering van onderhandelingstaktiek. In ieder geval ziet het er naar uit dat Moskou van zins is zich in de toekomst op een minder dogmatische wijze te presenteren in de relaties met het buitenland als het gaat om humanitaire aangelegenheden. Interessant is in dit verband dat sinds kort binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken een Directie Humanitaire en Culturele Betrekkingen bestaat, die overigens wordt geleid door de in 1971 wegens spionage-activiteiten door Groot-Brittannië uitgewezen Yuriy KASHLEV. Het andere thema dat door DOBRYNIN wordt aangesneden in zijn *Kommunist*-artikel is de rol van de militaire factor in de internationale verhoudingen. Partijleider GORBACHEV zelf had daarop al gedoeld tijdens zijn op 6 maart gehouden slottoespraak voor het 27e partijcongres, toen hij stelde dat het streven naar veiligheid "in onze dagen meer en meer een politieke taak geworden is, die slechts met politieke middelen kan worden volbracht". Hij benadrukte in dit verband ook, dat de relaties tussen staten niet bepaald moeten worden door de stand van de wapenning, maar dat zij op "een meer solide basis" moeten worden geënt.

DOBRYNIN zegt hierover in zijn artikel dat "... het karakter van de huidige wapenning geen enkele staat de hoop laat zich te (kunnen) verdedigen met behulp van technische of militaire middelen en zelfs niet met de meest krachtige defensie". Hij maakt in zijn artikel duidelijk dat internationale relaties gebaseerd moeten worden op belangen die landen gemeenschappelijk hebben, nl. de vermindering van de dreiging en het voorkomen van een nucleaire catastrofe. Het gezamenlijk "overleven" is daarmee voor DOBRYNIN een van de belangrijkste uitgangspunten voor onderhandelingen met het Westen over wapenvermindering.

*Aangezien een vertaling van dit artikel (nog) niet beschikbaar is, is hier noodgedwongen gebruik gemaakt van citaten zoals gebracht door *Le Monde* op 7 augustus j.l.

Het lijkt er overigens op dat het artikel van DOBRYNIN niet alleen bedoeld is als een soort theoretische rechtvaardiging voor een soepeler Sovjet opstelling tijdens de lopende ontwapeningsonderhandelingen, maar ook als een waarschuwing aan het adres van de Sovjetrussische militaire leiding. Opvallend is nl. dat DOBRYNIN in zijn artikel uitdrukkelijk civiele wetenschappelijke onderzoeksinstituten oproept tot het verrichten van studies over bewapeningsaangelegenheden. De militairen laat hij in dat verband ongenoemd, hoewel hij bv. een studie wil over "de onderlinge samenhang tussen offensieve en defensieve, nucleaire en klassieke wapensystemen". Voor de goede verstaander wordt hiermee benadrukt dat defensie een zaak is, waarover in eerste instantie niet de militairen, maar de bevoegde CPSU-organen hebben te beslissen.

Samenvattend komt het erop neer dat "het nieuwe politieke denken", d.w.z. de beleidslijn van DOBRYNIN, een "nieuw soort redelijkheid" betekent. Moeilijke kwesties, zoals humanitaire aangelegenheden, moeten in de buitenlandse contacten niet buiten beschouwing blijven, maar op een "constructieve" manier worden benaderd. In een dergelijke aanpak ziet hij zeker voordelen als het gaat om het met politieke middelen nastreven van een internationaal veiligheidssysteem, een streven dat hij noodzakelijk vindt omdat de huidige stand van de bewapening geen garantie biedt voor m.n. de nationale veiligheid. Wat DOBRYNIN dus voorstaat is op zijn minst een verandering in onderhandelingstactiek, maar misschien tevens een principiële bereidheid aan Sovjetzijde om concessies te doen op het terrein van de bewapening. Resultaten bij lopende ontwapeningsbesprekingen zullen daarvoor het bewijs moeten leveren.